

Hallstatti séták

SZILI ISTVÁN

A nyaralási időszak feltehetően minden épkézláb embert kicsal a természetbe. Azok, akik Ausztriába is eljutnak, tapasztalhatják, mennyire másként fest ebben az országban a szabad idő eltöltése. Más-ként, mint sokfelé itthon, ahol csak a kert munkája – lévén sürgető kötelesség – az egyedül megbocsátható nem pihentető időtöltés, de a könnyen teljesíthető mértéktelen napozás, az evés-ivás, a vurstli-szórakozás, a céltalan ödön-gés, a semmittevés az igényes ember szemében már régóta idejét múlt dolognak számít. Sokan éppen ez elől „menekülnek” át a szomszédba, mert valami felemelőbb élményre vágnak.

Mondhatnánk, szerencsések vagyunk, hogy ilyen vonzó, könnyen megközelíthető szomszédunk (is) van. Amelynek vonzóköre – bárki odalátogató megtapasztalhatta – egészen a Csendes-óceánig terjed. Mégis mindaz, amit az alábbiakban leírok, nem a divatba jött „külhoni istenítése/hazai pocskondiázása” jegyében értelmezendő, sokkal inkább a jó példa megértésére és befogadására szolgáló ösztönzéseként. Amely jó példát akár a hosszú, közös történelmi múlt folyamának, hasznos hozadékának is tekinthetnénk, ezért célszerű elfogadnunk és megbecsülnünk. Elvégre a menetben haladók között mindig az élvonal határozza meg a haladási irányt és a menetsebességet.

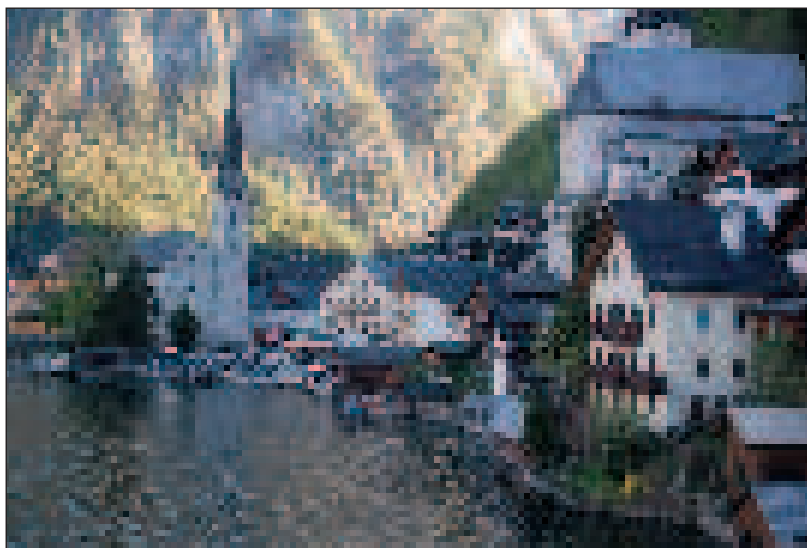
Ez a példa (a sok lehetséges közül szándékosan kiragadva) ezúttal nem más, mint a korrekt, mindenre kiterjedő, legfelső fokon gyakorolt ismeretterjesztő tájékoztatás. Ami jóval több annál, mint amit a létezését kiszolgáló területeken (közlekedés, vendégfogadás és vendéglátás, vásárlás stb.) szokás a vendégeknek biztosítani. Szomszédunkban az idegenforgalmi nevezetességeket felkereső vándorok nemcsak a látniva-

lóktól ámuldoznak, hanem úton-útfélen maradandó szellemi élményekben is részesülnek. A vándorok – bármilyen anyanyelvük is – sehol semmiben nem maradnak

jelent, mint bármilyen más (politikai) propaganda. A vendégek fogadtatása és sokrétű tájékoztatása elsők között járul hozzá az ország kitűnő vonzóképéhez. Mint ahogy – és

ez is kihagyhatatlan – lakóink mosolygós kedélye, kedvessége is hasonlóképpen. Ha valaki mindezt a gazdasági haszon megszerzésére irányuló hasznos üzleti fogásként bagatellizálja, ám legyen. De ne feledjük, bőven él az emlékezetünkben jó néhány morc, rosszarcú, sőt rosszindulatú fogadtatás is, olyan országok részéről, ahová az egyszeri megtapasztalás után nem szívesen tesszük be többé a lábunkat. Nem állítom, hogy gyakran mi is éppen ilyenek vagyunk, de azt sem hangsúlyozhatom túl, hogy más milyenek. A magunkat és értékeink megmutatását célzó próbálkozásaink többnyire elszigeteltek, vagyis közel sem tapasztalható

olyan országos érvényű egységesség az igényes tájékoztatásban, mint ahogy az Ausztriában mindennapos. Még a közelmúltban oly fontosnak tartott, államilag is támogatott

Hallstatt hétezer éve lakott település

tájékoztatóknak. Legyen szó természeti tájról, képződményről, kultúrtörténeti emlékről, emberi alkotásról vagy megnyilvánulásról – a vándor mindenütt a klasszikus ismeretterjesztés legszélesebb körű, technikailag és módszertanilag naprakész dömpingjével és közvetítő arzenáljával szembesülhet. Az ismeretek valóságos özönét zúdítják rá – ám-bár leggyakrabban szelíd, behízelt, elfogadható és főként a befogadó kapacitás alapján választható formában. Így aztán csak az maradhat tájékoztatlan, aki vagy nagyon alulképzett, vagy szándékkal ki-rekeszti a felkínált lehetőségeket.

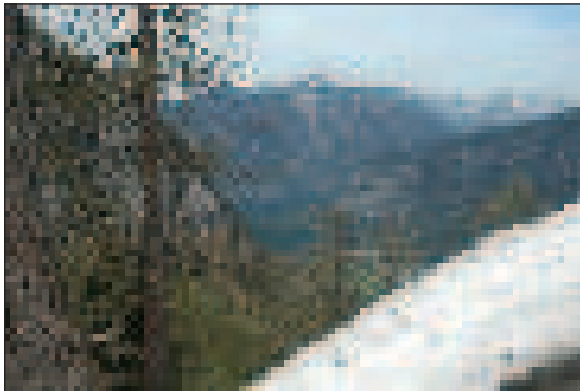
Azt, hogy a látogatók-ra és a vendéglátó ország-ra nézve mindennek mi a közös hozadéka, vitatni sem érdemes. Ez az érzékszervekkel is tapasztalható intellektuális törődés ugyanis sokkal, de sokkal többet

A bányalátogatás régi hagyomány

(forrás: <http://www.ize.hu/> Fortepan gyűjtemény)

ismeretterjesztés vonatkozásában sem. Természetesen magam is örvendeztem a százhalombattai Halomsír-feltárás korszerű bemu-

A Hallstatti-tó a jégbarlang felől

tatóhelyének, a tihanyi Levendula Háznak, a pécsi Zsolnay Kulturális Negyednek, vagy a közelmúltban megnyílt poroszói Tisza-tavi Ökocentrumnak. Am hány, de hány hasonló létesítménnyel és újfajta gondolkodást sugalló intézménnyel tartozunk még hazánk jó hírének! No, persze azt is tudnunk kell, hogy az osztrákok a vendégfogadói mentalitás-váltást már több mint kétszáz éve gyakorolják. Az általunk gyakran emlegetett „magyaros vendégszeretet” olykor talán túlzó, közvetlen, sőt rámenős megnyilvánulásaival bizony nem helyettesíthetjük, nem elégíthetjük ki a mai világ emberének másfajta ismeretszerzési igényét, információéhségét.

De homályos célozgatások, rejtvények helyett lássunk inkább konkrétumokat! Méghozzá (a véletlen hozta így) Hallstatt és környéke példáján. Amiről közel sem mindenkinek az jut az eszébe, hogy hétezer éves történelmi emlékek látásáért nem kell feltétlenül a Közel-Kelre utaznia. És az sem, hogy Ferenc József (némi hazafias elfogultsággal és tájékozatlansággal) Hallstattot tartotta a világ legszebb helyének, szemben feleségével, Sissivel, aki Korfúról gondolta ugyanezt. Avagy a világlátott Humboldt, aki így vélekedett Hallstattról: „*Der schönste Seeort der Welt*” (A legszebb tóparti üdülőhely a világon). Egy bizonyos: Hallstatt közel tizenöt év óta „A világ kulturális és természeti örökség”-ének része. Így hát az egész világ a magáénak vallhatja, és ezt minden odalátogató így is tapasztalja. Vagyis Hallstatt mindenkié! A róla gondoskodók, hírnevét megőrzők, ápolók és terjesztők viszont továbbra is az osztrákok. Minden különösebb hazafias felhang nélkül. Még a május elseje hajnalára fellobogozott házakat sem tekinthetjük nemzeti elfogultságnak, mert a zászlók friss lobogása az ünnepnapnak szól, akár a sorban eldőrdülő mozsárágyúk 12 sorozatú pukkasásai: az üdvözlések egy-egy májusfa felállításáról adtak hírt a világnak.

A télen-nyáron tapasztalható soknyelvűség Hallstattban nem okoz olyan bábeli zűrzavart, mint amit a Velencébe látogató az egymást taposó tömegben megtapasztal. Talán azért, mert olyan parányi településről van szó, ahol a tömeges jövés-menés nem is lehetséges. Annál inkább megható, hogy az „öslakosok” mennyire magukéknak érzik a bemutatkozás, az identitás felmutatásának fontosságát. Több ház falán vagy parányi udvarán is

megszemléltethetjük az előző évszázadban még használt kéziszerszámokat, szállító eszközöket, sőt még ruhákat is. Ugyanezt szolgálják a láthatóan házilagosan készített kétnyelvű feliratok is.

Feltűnik az is, hogy a kisebb csoportok-

Őskori bányászat: életnagyságú imitáció a hallstatti sóbányában

ban, vagy csak magukban sétálgató emberek, különösen az ázsiaiak, az elmaradhatatlan képrögzítő eszközeiken kívül egy nyakukban hordozott dobozkához tartozó fülhallgatót viselnek. Nem feltétlenül zenét hallgatnak azonban, hanem az audio-guide-nak nevezett, bérelhető „idegenvezető” tájékoztatását. „Aki” mindenütt megszólal, ahol látni- vagy tudnivaló akad. Igen, mert a bejárható útvonalon elhelyezett jeladók a megfelelő helyen aktiválódnak. Természetesen az eszköz – programozottságától függően – mindenkihez az anyanyelvén beszél. Nincs tehát az idegenvezető körül tolongás, lökdösődés, nincs hallást nehezítő környezeti zaj, csoporttól való lemaradás. A parányi szerkezet egyéni tempót tesz lehető-

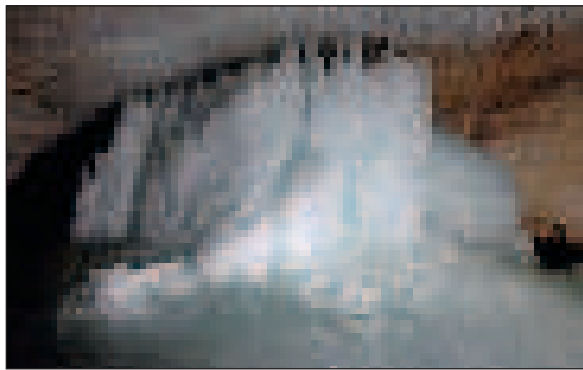
vé. Ennél hasznosabb eszközt az idegenforgalom számára még nem találtak ki. Ami esetünkben nemcsak Hallstattban, hanem a városka felett jó 300–400 méterrel magasabban fekvő, híres sóbányához vezető hosszú hegyi úton is mindvégig hallgatható! Ahol azokra is gondoltak, akik valamilyen okból nem keresték, vagy keresték fel a múzeumot: a legfontosabb bronz- és vaskori leletek „életmű” másolatát egy fedett pavilonban ezen az útvonalon is megismerhetjük. A világ legrégebbi sóbányájában aztán mindez másként, „emeltebb” színvonalon megismétlődik. A kivétel nélkül mindenkiére ható élménysorozat azzal kezdődik, hogy hideg- és elkoszolódás ellen megfelelő méretű védőruhákat kell felöltöztetni. Csak a csoportot vezető férfi visel bányász „diszgyenruhát” – a nagyobb hatás vagy tekintély kedvéért. A bányában megtett jókora út aztán bővelkedik meglepetésekben. Sóba és mészkőbe vágott mintafalak, régi és modern támrendszerek között haladva, a földtörténelmi múlt távoli időszakai felé visz az út.

Mindezt jókora fosszília-makettek és időskálák tudatosítják. Végül egy tágas teremben térhatást imitáló vetítés indul: a sófából kidomborodó Föld-makett félgömbjén és az előtte elterülő „ősóceánban” zajlanak le a földtörténet soképződéshez vezető virtuális eseményei. Mindez német kísérőszóval, angol feliratozással. A vetítés más termekben, más tartalommal és másféle módszerekkel ismétlődik. Szép lassan kikerekedik a történet: az ember még a kő- vagy rézkorban felfedezi a sót, a bronzkorban hozzálat a kitermeléséhez, ami a vaskorban már szinte, a későbbi időkben pedig valószínűleg ipari méreteket ölt. Az út során életnagyságú, sőt élethű modellek segítenek az egykori bányászkodás

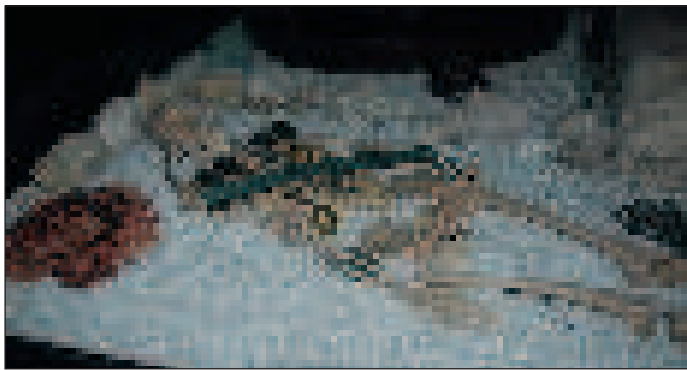
változatainak (kőkori, bronzkori, kora-vaskori, kelta stb.) elképzeléséhez. A motivációt lézervetítés, elektronikus zenekíséret, és útközben két „élménycsúszda” is segíti, vagy fokozza. A bányavonaton való távozás, illetve az ajándékba kapott só is olyan gesztus, ami a

AG-jeladó a sóbányához vezető út mellett

Képződmény a jégbarlangban

Bronzkori leletgyűttes imitációja a sóbányai turistaút mentén

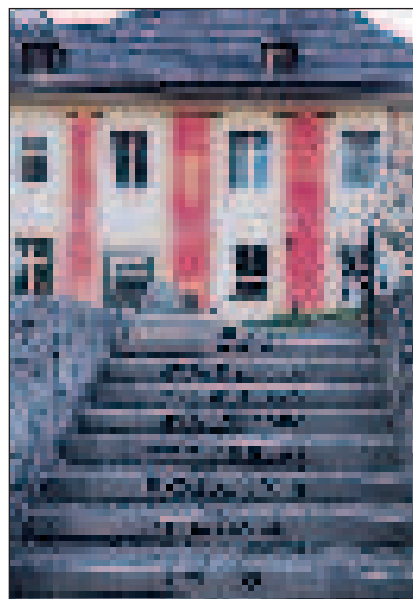
látogatást a feledhetetlen élmények közé sorolja. Egészen biztos, hogy a bányalátogatás mély nyomot, és remélhetően hasznos tudást hagy a látogatók emlékezetében, kicsitől az idősebb korosztályig. Hallstatt igazi jelentőségét, a természet és az ember ökológiai és ökonómiai kapcsolatát a sóbányai látogatás mutatja meg.

Nem nehéz elgondolni, hogy mindezt alapos ötletvásár, tervezés, pontos műszaki kivitelezés, illetve sok-sok pénz tette lehetővé. Ami azonban – az özönével érkező látogatók szünni nem akaró érdeklődését látva – minden kétséget kizáróan busásan megtérül.

A mintegy ezer fő lakosú Hallstatt városi múzeuma ugyancsak egyedülálló létesítmény. Különlegessé nem csak az a leletgyűttes teszi, ami a 7000 éves emberi jelenlét tanúbizonyságát hitelesíti. A bemutatás 26 téma köré csoportosul, ami a lehető legteljesebb körüljárása a „Hallstatt” névhez fűződő tudnivalóknak. A rendkívül értékes leletek ellenére nincsenek örök, de van elektronika, ami az őrzést is garantálja, és a látogatókat is kiszolgálja. A paszszív múzeumi séta ideje lejárt: itt a működésbe hozható animációk segítségével minden „életre kelthető”, életszerűvé tehető. Mindez gondolati és érzelmi úton egyaránt inspirálja a látogatót: a kő- vagy bronzbaltás, vaskardos ember találkozik itt a maival.

A kömyék látnivalóinak téma- és programajánlatokban szereplő integrálódása (és az er-

re való alkalmasságuk) ugyancsak szerencsés és átgondolt körülmény. Hallstatt közelében ugyanis a sóbányán kívül karsztjelenségek, köztük két különleges barlang (a Jégbarlang és a Mamut-barlang) is látogatható. Ez utóbbi-

A hallstatti múzeum lépcsője időutazást ígér

ak mindegyike kitűnő lehetőséget nyújt a geológiai múlt és eseményei, a klímaváltozások, a gazdasági hasznosság és nem utolsó sorban az emberi fejlődés historikus szemléltetéséhez. Amit egy világörökségi környezet követelményeinek megfelelően maximálisan ki is használnak. A látogatók száma alapján a Jégbarlang a népszerűbb, és ez érthető is, ha különlegességét, megközelíthetőségét és járhatóságát tekintjük döntési alapnak. (Az innen több kilométerre található, jóval nagyobb werfeni jégbarlang – az *Eisriesenwelt* – nehezebben megközelíthető és járható.) A barlang tökéletes kiépítettsége még kisebb gyermekek számára is biztonságos utat jelent, a szülőknek legfeljebb a megfázásra kell jobban ügyelnie. Az osztrák úrkutatás (ÖWF) a jégbarlangot arra alkalmas teszt-területként is használja: jelenlétünk idején éppen egy marsi utazás lehetséges hatásait vizsgálják egy űrhajós-imitátoron, illetve eszközökön és műszereken.

*

Efféle lehetőségekkel aligha vehetjük fel a versenyt, és talán nem is helyénvaló a versenyzés azok között, akiknél olyannyira különbözők a természet által kínált adottságok. Ám meglévő és csendben meglapuló értékeinket ugyanúgy közkinccsé kéne tennünk, talán megmaradásuk érdekében is, amiként azt szomszédunk teszi a maga javaival. És nem csak a látványosság kedvéért és határáig! ✈

Napjaink bányalátogatói naponta százával érkeznek

Régi szerszámok a régi házak falán (A szerző felvételei)

